

28η Φλεβάρη 2025: Η Μεγαλύτερη διαδήλωση στην ιστορία της Ελλάδας ανοίγει μια νέα εποχή

Θα το πει η σημύδα,
θα το πει κι ο κέδρος
πως εδώ σκοτώνει
όπου βρει το κέρδος.

(«Αν δε βρω το τέρμα», στίχοι-μουσική Φοίβος Δεληβοριάς)

Η ιστορία δύο ημερών

28η Φεβρουαρίου 2023: Η τραγωδία των Τεμπών, το μεγαλύτερο σιδηροδρομικό δυστύχημα στην ιστορία της χώρας, με 57 νεκρούς, στην πλειοψηφία τους φοιτήτριες και νέοι άνθρωποι.

28 Φεβρουαρίου 2025: Στα δύο χρόνια από το έγκλημα των Τεμπών, με κάλεσμα των οικογενειών των θυμάτων, προκηρύσσεται γενική απεργία. Στην Αθήνα και σε όλες τις πόλεις και χωριά της Ελλάδας, γίνονται οι μεγαλύτερες διαδηλώσεις στην ιστορία της χώρας.

Η Μαρία Καρυστιανού, μητέρα της 20χρονης Μάρθης που σκοτώθηκε στο δυστύχημα, είναι η πρόεδρος του συλλόγου συγγενών θυμάτων Τεμπών, και ηγετική μορφή του αγώνα που δίνουν εδώ και δύο χρόνια. Την στιγμή της μέγιστης συμμετοχής κόσμου, απευθύνει τον τελευταίο χαιρετισμό της συγκέντρωσης στο Σύνταγμα, ακριβώς απέναντι από το κτίριο του ελληνικού κοινοβουλίου. Από την εξέδρα απευθύνεται στο συγκεντρωμένο πλήθος αναδεικνύοντας τα αίτια της ενότητας που προκάλεσε αυτή την τεράστια κοσμοπλημμύρα.

«Όλοι όσοι είμαστε σήμερα εδώ, και σε κάθε σημείο της Ελλάδας και της γης, είτε ατομικά είτε συλλογικά, έχουμε βιώσει το κόστος μιας άδικης, ανεξέλεγκτης και αλαζονικής διακυβέρνησης, έχουμε όλοι βιώσει το σκληρό και άδικο πρόσωπο της διάχυτης πλέον διαφθοράς... Στο σήμερα, η αγάπη μας δημιούργησε μια πελώρια ένωση και αγκαλιά»

Οι συγγενείς των θυμάτων ήταν αυτοί που ενέπνευσαν το μαζικό λαϊκό κίνημα των τελευταίων εβδομάδων στην Ελλάδα. Αξίζει να ακουστεί και διαδοθεί ο λόγος τους. Ο Πάυλος Ασλανίδης, που

έχασε τον γιό του Δημήτρη, είναι μια ακόμα από τις πιο μαχητικές φωνές του συλλόγου. Η σπαρακτική του ομιλία εξιστορεί τη διαδρομή που κορυφώθηκε την 28^η Φεβρουαρίου:

“Πρόκειται για την συγκάλυψη ενός εγκλήματος που αργά ή γρήγορα θα γινόταν. Σωματεία και εργαζόμενοι στο σιδηρόδρομο, στην τελευταία τους ανακοίνωση ανέφεραν. «Όσο δεν παίρνονται μέτρα προστασίας στους εργασιακούς χώρους για την ασφαλή λειτουργία των τρένων, τα ατυχήματα δεν θα έχουν τελειωμό.» Και προειδοποιούν: «Δε θα περιμένουμε το δυστύχημα που έρχεται για να δούμε να χύνουν κροκοδείλια δάκρυα κάνοντας διαπιστώσεις.»... Κανείς δεν τους δίνει σημασία. Άλλωστε τα μέτρα ασφαλείας κοστίζουν χρήματα. Μειώνουν τα κέρδη της εταιρείας και η κυβέρνηση συμπονά τις μεγάλες εταιρείες. Δε θα ασχοληθεί λοιπόν. Τι κι αν τα τρένα μεταφέρουν κόσμο; Τι κι αν μεταφέρουν ανθρώπινες ψυχές; Οι κυβερνώντες δεν θα ακούσουν τις κραυγές αγωνίας των εργαζομένων. Η Αναστασία όμως ήταν 19 ετών. Σπούδαζε αισθητική στη Θεσσαλονίκη. Ταξίδευε μαζί με τις δύο ξαδέρφες της, την Θώμη και τη Χρύσα... που επέστρεφε σπίτι της αφού είχε παρακολουθήσει τα μαθήματα του μεταπτυχιακού της. Παρόλα αυτά, ο υπουργός μεταφορών στη Βουλή, δήλωνε απευθυνόμενος στην αντιπολίτευση και διαβεβαίωνε: Δευτέρα 20 Φεβρουαρίου 2023: «Είναι ντροπή και ντρέπομαι που θέτετε θέματα ασφαλείας. Μια υπεύθυνη Πολιτεία δε γίνεται να παίζει με την ασφάλεια των επιβατών». Άραγε δεν ήξερε; Ή μήπως ήξερε, παρόλα αυτά, έκανε απλά τη δουλειά του και καθισύχαζε δήθεν αγανακτισμένος; Όπως και να χει, ο Ντένις ήταν 22 χρονών, είχε πάει στην Αθήνα για να δει την οικογένειά του και τη σύντροφό του. Ήταν άτυχος, βρέθηκε στο μοιραίο βαγόνι για να βρει σήμα στο κινητό του. Αλλά και η Κλαούντια. Ήταν 20 ετών, φοιτήτρια Ιατρικής στη Θεσσαλονίκη. Ταξίδευε με τον σύντρόφό της. Ήταν μαζί στο κυλικείο. Λίγα δευτερόλεπτα πριν τη σύγκρουση, του ζήτησε να πάει να βρει θέσεις να κάτσουνε στο πίσω μέρος της αμαξοστοιχίας. Τον έσωσε δίχως να το γνωρίζει. Εκείνη όμως χάθηκε. Τρίτη 28 Φεβρουαρίου 2023. Τέμπη, Ώρα: 23.21. Η αποφράδα νύχτα. Δυο τρένα κινούνται στην ίδια γραμμή, σε αντίθετη κατεύθυνση. Η μετωπική σύγκρουση σφοδρή. Τα βαγόνια εκτροχιάζονται και κομματιάζονται. Έκρηξη, προφανώς από εύφλεκτα υλικά. Το έγκλημα συντελέστηκε. 57 αθώες ψυχές, στη συντριπτική τους πλειοψηφία νέα παιδιά, σκοτώθηκαν, κάηκαν, εξαϋλώθηκαν. Μέσα σε αυτά ο Νικήτας, 23 χρονών πυροσβέστης, η Ιφιγένεια 22 ετών από τα Γιαννιτσά και ο νεότερος Παναγιώτης, έφηβος μόλις 15 ετών, που ταξίδευε παρέα με τον πατέρα του Ευάγγελο 54 χρονών. Χάθηκαν μαζί, αλλά και η Αναστασία 24 ετών από την Πάφο, ο Δημήτρης 26 από τη Θεσσαλονίκη, ο 22χρονος Ιορδάνης και 19χρονη Αναστασία, φοιτήτρια της Γεωπονικής του ΑΠΘ που είχε πάει να δει την οικογένειά της το τριήμερο της Καθαράς Δευτέρας. Οργή και Φρίκη. Τετάρτη 1 Μαρτίου 2023, όλη η χώρα παγώνει από την είδηση... Οι γονείς ειδοποιούνται από τις αρχές, πηγαίνουν και παραλαμβάνουν τα παιδιά τους μέσα σε σακούλες γεμάτες στάχτες. Ό,τι έχει απομείνει από δαύτα... Για 24 ώρες οι πολιτικοί έσκασαν και ακούγονταν μόνο οι μανάδες. Γιατί ο Γιώργος ήταν 22 χρονών και δίψασε. Πήγε στο μοιραίο βαγόνι για να πάρει ένα μπουκάλι νερό. Και ο Κυπριανός 23 ετών σπουδαστής της Νομικής που είχε σχεδιάσει να παντρευτεί τη σύντρόφό του το καλοκαίρι. Αλλά και ο 27χρονος Ιωάννης που λάτρευε την ψυχολογία και είχε ξεκινήσει μαθήματα σαν σύμβουλος ψυχικής υγείας στην Αθήνα... Πέμπτη 2 Μαρτίου 2023. Σιγά σιγά αρχίζουν να μιλούν κι εκείνοι. Και πολύ άντεξαν. Ανθρώπινο λάθος

λέει. Ένας ακατάλληλος σταθμάρχης που δεν έκανε για αυτή τη δουλειά, αλλά του την έδωσαν λόγω πολιτικού μέσου. Καμιά άλλη ευθύνη. Κυβερνώντες καθαροί. Η εταιρεία πεντακάθαρη. Καμιά σημασία που δεν είχε τοποθετηθεί το σύστημα τηλεδιοίκησης. Και η έκρηξη που έκαψε τα παιδιά, φυσιολογική αιτία από τη σύγκρουση, όχι κάποιο παράνομο εύφλεκτο υλικό. Απλά και μόνο ανθρώπινο λάθος. Τίποτα άλλο. Τίποτα άλλο για την 19χρονή Μάρθα, την 20χρονη φίλη της Φραντζέσκα. Τίποτα άλλο για την 28χρονη Ελπίδα, την 22χρονη Αγάπη, τον 23χρονο Άγγελο. Τίποτα άλλο για τον Αναστάση, 21 ετών που πρόλαβε και έγραψε το τελευταίο μήνυμα στη μητέρα του. «Μαμά θα αργήσω. Κοιμήσου.» Φεβρουάριος 2025, δύο χρόνια μετά... Οι συγγενείς των θυμάτων αγωνίζονται για να βρουν δικαίωση. Τίποτα όμως ακόμα. Δύο χρόνια τώρα δεν έχει βρεθεί κανείς υπεύθυνος για να αντιμετωπίσει τη δικαιοσύνη. Και εκεί συνεχίζουν να μιλούν, με κροκοδείλια δάκρυα και λόγια συμπόνιας, αλλά και άλλες φορές όταν χάνουν την ψυχραιμία τους με κυνικές και βέβηλες δηλώσεις που μόνο εκείνοι έχουν το πετσά για να τις κάνουν, προσβάλλοντας τη μνήμη των θυμάτων και των οικογενειών τους. Μα τον πιο μεγάλο θόρυβο τον κάνουν με το μπάζωμα της αλήθειας και την καταφανέστατη επιχειρούμενη συγκάλυψη. Αλλά και για τις 22χρονες Αφροδίτη, και Ελένη, την 23χρονη Καλλιόπη, την 26χρονη Ελισάβετ, τον 28χρονο Σωτήρη, τους 29χρονους Νίκο, Δημήτρη, Παναγιώτη, αλλά και για όλα τα θύματα των Τεμπών, αυτή τη μέρα θα ουρλιάξουμε σε όλες τις πόλεις ακόμα και του εξωτερικού, για να τους ξεκουφάνουμε και να καταλάβουν μια και καλή πως αυτό το ειδεχθές έγκλημα όσο και να προσπαθήσουν δε θα αφήσουμε να συγκαλυφθεί ποτέ»

Το μέγεθος των διαδηλώσεων δεν έχει προηγούμενο, ενώ η γενική απεργία έχει σχεδόν καθολική συμμετοχή. Στην Αθήνα, ακόμα και από επίσημα μέσα διακινήθηκε ο αριθμός των 800 χιλιάδων. Σε πολλές περιοχές της Ελλάδας υπήρχε η αίσθηση ότι συμμετείχε όλη η πόλη, ενώ σε εκατοντάδες πόλεις του εξωτερικού έγιναν μαζικές συγκεντρώσεις. Σε μια χώρα με τόσο πρόσφατη την περίοδο των μεγαλειωδών αντιμνημονιακών διαδηλώσεων αλλά και με μακρύ παρελθόν αγώνων για τη δημοκρατία, ο πήχης για τη μαζικότητα των διαδηλώσεων είναι ιδιαίτερα υψηλός. Το ότι η 28^η Φεβρουαρίου τον ξεπέρασε σημαίνει πολλά. Πρώτα και κύρια σηματοδοτεί την πλήρη στήριξη και δικαίωση των συγγενών των θυμάτων, που βρέθηκαν στο στόχαστρο της κυβέρνησης. Η Mirela Ruçi, αλβανικής καταγωγής μητέρα του 22χρονου Έντι, επέλεξε στην δική της ομιλία στο Σύνταγμα να φωτίσει αυτή την πλευρά:

“Είμαστε εδώ, μείναμε εδώ, για να παλέψουμε, για να δικαιωθείτε... Δύο χρόνια τώρα, παλεύουμε για την αλήθεια και τη δικαιοσύνη και αντί για στήριξη βρήκαμε απέναντί μας έναν τοίχο από ψέματα, ύβρεις και συκοφαντίες. Μας κατηγορούν ότι στοχεύουμε μόνο την κυβέρνηση. Όχι, στοχεύουμε όλους τους διαχρονικά ενόχους. Επειδή για την έλλειψη συστημάτων ασφαλείας στο σιδηρόδρομο, για την εγκληματική αδιαφορία που οδήγησε στη σύγκρουση φταίνε και κάποιοι άλλοι προηγούμενοι... Όλοι τους ήξεραν, όλοι τους υποσχέθηκαν, κανείς δεν έκανε τίποτα. Τα κέρδη τους, πάνω από τις ζωές μας... Η κυβέρνηση Μητσοτάκη, όμως, ξεκάθαρα είναι υπεύθυνη για τη συγκάλυψη. Για την ωμή, ξεδιάντροπη, απάνθρωπη προσπάθεια να κουκουλώσουν την αλήθεια. Συνειδητά κάλυψαν ενόχους, κατασκεύασαν ψέματα, μας πέταξαν λάσπη. Επίσης είναι υπεύθυνη για την ανείπωτη για την ανατριχιαστική ντροπή, το ότι πέταξαν τα διαμελισμένα υπολείμματα των παιδιών μας στα διπλανά

χωράφια σαν να ήταν σκουπίδια, και αναγκαστήκαμε εμείς, οι γονείς, να ψάχνουμε να βρίσκουμε τα κομμάτια από τα ίδια μας τα παιδιά...Θυμόμαστε τις ανακοινώσεις τους για δήθεν πλήρη διαφάνεια, για τάχα ανεξαρτησία των ερευνών. Όμως ποια ανεξαρτησία όταν οι αρμόδιοι φορείς φαίνεται να είναι πλήρως υποταγμένοι στην πολιτική και οικονομική εξουσία;... Μας λένε επίσης ότι έχουμε πολιτικές σκοπιμότητες... Όσο κι αν προσπαθήσατε να μας φιμώσετε και να μας διασπάσετε δεν τα καταφέρατε και δεν θα τα καταφέρετε. Και όταν ένας λαός καταλαβαίνει πως τον κοροϊδεύουν, πως τον εμπαίζουν, δεν μένει σιωπηλός. Δεν στρέψαμε εμείς τον κόσμο εναντίον σας. Τα δικά σας τα ψέματα το έκαναν. Η δική σας αλαζονεία και η δική σας συγκάλυψη το έκανε.”

Οι δύο αυτές μέρες, 28/02/2023 και 28/02/2025, συνιστούν δύο τομές για τη πορεία της χώρας. **Η**

28^η Φεβρουαρίου 2023 είναι ένα σοκ θρήνου. Στην πιο συχνή (ουσιαστικά τη μόνη) σιδηροδρομική διαδρομή που συνδέει τις δύο μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, στο ταξίδι που κάνουν όλοι σχεδόν οι φοιτητές και χιλιάδες εργαζόμενες διαρκώς, βρίσκουν τον θάνατο 57 άνθρωποι και εκατοντάδες τραυματίζονται. Πέρα από την ανείπωτη οδύνη για τα θύματα, το σοκ των Τεμπών αποκαλύπτει μια πραγματικότητα που ο κόσμος προσπαθούσε να ξεχάσει, ή έστω να μη την δει στο σύνολό της. Όπως αποτυπώθηκε σε ένα σύνθημα της εποχής, «Ζούμε από Τύχη».

Δύο χρόνια μετά, η **28^η Φεβρουαρίου του 2025, είναι ένα σοκ οργής, συναδέλφωσης, αναγέννησης και νέας ελπίδας.** Μπορεί μια μέρα να είναι ορόσημο πόνου και οδύνης, αλλά ταυτόχρονα και αλληλεγγύης και προοπτικής; Ναι μπορεί. Όταν τα «ατυχήματα», τα «ανθρώπινα λάθη» και οι τραγωδίες του κάθε ανθρώπου συλλογικοποιούνται, όταν ο αγώνας για δικαιοσύνη, τιμωρία και αλήθεια βρίσκει απέναντι την κυβερνητική αναλγησία, και όταν ο λαός κατανοεί ότι ο πόνος και η πάλη ενός ατόμου είναι πόνος και πάλη όλων, τότε γεννιέται μια τεράστια κοινωνική σύγκρουση. Μια σύγκρουση νέα, αλλά και διαχρονική. Ένας αγώνας που γεννήθηκε μόλις, αλλά έχει πάνω του μια βαριά κληρονομιά αδικαίων αγώνων και υποθέσεων που έμειναν στη μέση.

Για να φτάσουμε σε αυτό το σημείο, μεσολάβησαν τα **δύο εγκλήματα των Τεμπών.**

Το πρώτο έγκλημα στα Τέμπη: Το διαχρονικό προαναγγελθέν έγκλημα της διάλυσης του δημόσιου σιδηροδρόμου

Πώς θα είχαν σωθεί;

Λίγο πριν τα μεσάνυχτα της 28^{ης} Φεβρουαρίου του 2023 κυκλοφόρησε η είδηση ότι συνέβη σιδηροδρομικό δυστύχημα στη διαδρομή από Αθήνα προς Θεσσαλονίκη χωρίς ωστόσο να γίνονται σαφείς οι συνθήκες, το μέγεθος και αν υπήρχαν θύματα. Λίγες ώρες αργότερα, ενώ αρκετός κόσμος μαζεύονταν στον σιδηροδρομικό σταθμό της Θεσσαλονίκης αναζητώντας τα οικεία του πρόσωπα, έγινε γνωστό τι είχε συμβεί: Η επιβατική αμαξοστοιχία 62 της Hellenic Train που εκτελούσε το δρομολόγιο Αθήνα – Θεσσαλονίκη συγκρούστηκε με μία εμπορική. Τα δύο τρένα βρίσκονταν για σχεδόν είκοσι λεπτά σε αντίθετη κατεύθυνση στην ίδια γραμμή. Από τη σύγκρουση τα περισσότερα βαγόνια του επιβατικού τρένου εκτροχιάστηκαν. Προκλήθηκε έκρηξη και πυρκαγιά, πιθανότατα από

εύφλεκτο υλικό που μετέφερε η επιτακτική αμαξοστοιχία, όπως καταγγέλλουν οι συγγενείς.

Λίγες μέρες αργότερα, η κυβέρνηση έριξε το σύνολο της ευθύνης στον σταθμάρχη της Λάρισας που άφησε τα δύο τρένα να κινούνται στην ίδια γραμμή. Φυσικά η απόδοση των ευθυνών σε ένα μεμονωμένο ανθρώπινο λάθος είναι βολική για την κυβέρνηση και το πολιτικό σύστημα, αλλά δεν πείθει ούτε τους συγγενείς των θυμάτων, ούτε τους εργαζόμενους και επιστήμονες στο αντικείμενο, ούτε την πλειοψηφία της κοινωνίας.

Άλλωστε, είχε προηγηθεί σειρά ατυχημάτων (εκτροχιασμών και συγκρούσεων) τους προηγούμενους μήνες, ευτυχώς χωρίς θύματα, που αποτελούσε σαφή προειδοποίηση. Πριν το δυστύχημα, οι εργαζόμενοι με πολλούς τρόπους είχαν επισημάνει τα δομικά προβλήματα στην καθημερινή λειτουργία του σιδηρόδρομου, τα ανεπαρκή μέτρα ασφαλείας και τους πιθανούς σοβαρούς κινδύνους. Ειδικότερα, ο πρόεδρος της επιτροπής ETCS (European Traffic Control System), η οποία είναι υπεύθυνη για τα έργα σηματοδότησης και ασφάλειας, αποκάλυψε την κατάσταση διάλυσης στην οποία είχε περιέλθει το σιδηροδρομικό δίκτυο, προχωρώντας σε παραίτηση καταγγέλλοντας ότι «θα επιτρέπεται η κυκλοφορία τρένων με 200 χλμ/ώρα **χωρίς να υπάρχει καμία ένδειξη της κατάστασης της γραμμής**, ακόμα και θραύση αυτής, με ό,τι αυτό συνεπάγεται στην ασφάλεια κυκλοφορίας των τρένων». Στην ίδια κατεύθυνση, λίγους μήνες πριν το δυστύχημα, η Πανελλήνια Ένωση Προσωπικού Έλξης είχε αποστείλει εξώδικο προς τον ΟΣΕ, το Υπουργείο Μεταφορών και Υποδομών και την Hellenic Train καταγγέλλοντας **«την κακή κατάσταση της σιδηροδρομικής υποδομής, την έλλειψη συντήρησης της** (που αποδεικνύεται από τις βραδυπορίες που καθημερινά δίνονται στους μηχανοδηγούς), τη μη λειτουργία φωτοσημάτων και τηλεδιοίκησης εδώ και πολλά έτη, τη μη λειτουργία του συστήματος ETCS (του οποίου η θέση σε λειτουργία προστατεύει έναντι στο ανθρώπινο λάθος) η οποία δεν λειτούργησε ποτέ παρά το γεγονός ότι έχει εγκατασταθεί στις μηχανές».

Παρότι η κυβέρνηση και τα συστημικά μέσα αρνήθηκαν για δύο χρόνια να ρίξουν φως στο σύνολο των αιτιών του δυστυχήματος, ανεξάρτητες δημοσιογραφικές έρευνες καθώς και ειδικοί επιστήμονες και δικηγόροι που συνεργάζονται με τους συγγενείς των θυμάτων έχουν αναδείξει έναν μεγάλο αριθμό παραγόντων που οδήγησαν στο πολύνεκρο δυστύχημα. [Σε ένα πρόσφατο βίντεο](#), ο δημοσιογράφος και μέλος της συντακτικής επιτροπής του Jacobin στην Ελλάδα Χρήστος Αβραμίδης, συνόψισε σε 10 λεπτά το ερώτημα «Θα μπορούσαν να είχαν σωθεί;», αναδεικνύοντας πως -παρά το λάθος του σταθμάρχη- το ατύχημα θα είχε αποφευχθεί αν λειτουργούσε ένα από τα παρακάτω:

1. **Η φωτοσήμανση.** Τα φανάρια δείχνουν κόκκινο και οι μηχανοδηγοί σταματούν.
2. **Το σύστημα επικοινωνίας GSM-R.** Οι μηχανοδηγοί μπορούν να αντιλαμβάνονται το άλλο τρένο και να σταματούν.
3. **Η τηλεδιοίκηση.** Το κέντρο ελέγχου βάζει το τρένο στις σωστές ράγες και διορθώνει το ανθρώπινο λάθος.
4. Αν λειτουργούσαν τα παραπάνω, θα μπορούσε να λειτουργεί **το ETCS**. Αυτό θα σήμαινε ότι ακόμα και αν όλοι κάναν λάθη, το σύστημα θα πατούσε το φρένο από μόνο του.

5. Αφού δεν λειτουργούσε κανένα από τα παραπάνω συστήματα, θα έπρεπε τουλάχιστον **να στελεχώνεται σωστά η βάρδια**. Αντί για έναν σταθμάρχη, ένας δεύτερος θα απέτρεπε ενδεχομένως το ατύχημα.

Για το ότι τίποτα από τα παραπάνω δεν έγινε, υπάρχουν φυσικά ευθύνες. Η τηλεδιοίκηση και η φωτισήμανση, συμπεριλαμβάνονταν στην διαβόητη σύμβαση 717, την οποία η κοινοπραξία της ΑΚΤΩΡ (από τους μεγαλύτερους κατασκευαστικούς ομίλους της Ελλάδας τότε) και της πολυεθνικής ALSTOM, θα ολοκλήρωνε σε 2 χρόνια. 14 χρόνια και 9 παρατάσεις μετά, και με 50% υπέρβαση του προϋπολογισμού, το έργο δεν έχει ολοκληρωθεί. Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή εισαγγελία που διερευνά τη συγκεκριμένη σύμβαση, αν αυτή είχε ολοκληρωθεί, το δυστύχημα θα είχε αποφευχθεί. Το έργο για το GSMR ξεκίνησε το 2008 και το ανέλαβε η Siemens. Το παρέδωσε μετά από 10 χρόνια, 3 χρόνια μετά ο Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος (ΟΣΕ) πήρε την πιστοποίηση και μέχρι την ημέρα του δυστυχήματος δεν λειτουργούσε γιατί τα τρένα δε διέθεταν συμβατό σύστημα. Η έλλειψη προσωπικού, έχει επίσης πολιτικές ευθύνες. Από τους 412 σταθμάρχες που χρειάζεται ο ΟΣΕ βάσει του οργανογράμματός του, έχει μόλις 133. Από τα 2.500 χιλιάδες άτομα που είχε προσωπικό ο ΟΣΕ, την ημέρα του δυστυχήματος είχε λιγότερα από 700. Μέσα σε αυτό το καθεστώς τραγικής υποστελέχωσης, ένα μικρό τμήμα των κενών προσπαθεί να καλυφθεί με ελαστικές σχέσεις εργασίας. Αντί των προσλήψεων, με μόνιμες συνθήκες εργασίας, εκπαιδευμένων εργαζομένων σε έναν τόσο κρίσιμο και εξειδικευμένο τομέα, ο σιδηρόδρομος λειτουργεί με λίγο, προσωρινό και αναλώσιμο δυναμικό, μέσα από αδιαφανείς διαδικασίες και χωρίς επαρκή εκπαίδευση.

Η διαχρονική (και διακομματική) επίθεση στον δημόσιο σιδηρόδρομο

Τα παραπάνω δεν είναι αποτελέσματα μόνο της κυβερνητικής ανεπάρκειας, του πάρτυ διαπλοκής και κερδοσκοπίας ανάμεσα στο κράτος και τις μεγάλες επιχειρήσεις, ούτε μόνο του καθεστώτος λιτότητας που επιβλήθηκε από την υπογραφή των μνημονίων και μετά. Συνδέονται με μια σαφή στρατηγική στην Ελλάδα και την Ευρώπη που εδώ και δεκαετίες επιτίθεται, ιδιωτικοποιεί και καταστρέφει το φιλικότερο προς την κοινωνία μέσο μεταφοράς: τον δημόσιο σιδηρόδρομο.

Ήδη στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, η αμερικάνικη «βοήθεια» συνοδεύεται από την επιβολή της κατάργησης του τραμ της Αθήνας και του τρένου Αθήνας- Λαυρίου. Κατά τις δεκαετίες του 60 και του 70, όλα τα μεγάλα έργα υποδομών συνδέονταν με την κυκλοφορία του αυτοκινήτου. Ο

σιδηρόδρομος έμενε σχεδόν στο επίπεδο του 19^{ου} αιώνα (σε σημεία κατεστραμμένος και από την περίοδο του πολέμου), ενώ μειώνονταν συνεχώς οι επενδύσεις και συρρικνωνόταν το δίκτυο με κλείσιμο τοπικών δρομολογίων, ειδικά την επταετία της χούντας. Πλάι στο διεθνές λόμπυ του αυτοκινήτου, συγκροτείται και το εγχώριο λόμπυ των ιδιωτικών ΚΤΕΛ, των εμπορικών αντιπροσωπειών, των βενζινοπωλών, των καταστημάτων στις εθνικές οδούς κτλ που πιέζουν ασφυκτικά τις, συνήθως ενδοτικές, πολιτικές αρχές. Μετά την μεταπολίτευση, συντελείται μια αντιρρόπηση υπέρ του σιδηροδρόμου, που σταματά από το 1990 και μετά, με την κυβέρνηση του Κ. Μητσοτάκη (πατέρα του σημερινού πρωθυπουργού). Η βασική κατεύθυνση ήταν η ουσιαστική

κατάργηση όλου του δικτύου, εκτός της Γραμμής ΠΑΘΕ (Πάτρα- Αθήνα- Θεσσαλονίκη- Ειδομένη) που προοριζόταν να ενισχυθεί και να αναπτύξει μεγάλες ταχύτητες.

Η ιστορία του δημόσιου σιδηρόδρομου στην Ελλάδα είναι μια τραγική, αλλά όχι πρωτοφανής, διαδικασία υποβάθμισης- ιδιωτικοποίησης ενός δημόσιου οργανισμού που συντελέστηκε σταδιακά μέσα σε πολλά χρόνια αλλά με ενιαίο σχέδιο. Σχέδιο που ενορχηστρώθηκε από ισχυρές μερίδες του διεθνούς κεφαλαίου, ενσωματώθηκε και καθοδηγήθηκε μέσα από ευρωπαϊκές νομοθεσίες και ντιρεκτίβες δεκαετιών, επιταχύνθηκε και επιβλήθηκε στις συνθήκες του μνημονίου και υλοποιήθηκε απaráλλαχτα από όλα τα κόμματα που κυβέρνησαν (ΝΔ- ΠΑΣΟΚ- ΣΥΡΙΖΑ και μικρότερα σε κυβερνήσεις συνεργασίας). Πλευρές αυτού του σχεδίου ήταν:

- Η κακοδιαχείριση των διορισμένων διοικήσεων, τα σκάνδαλα και η διαπλοκή με εμπλοκή των πολιτικών προϊστάμενων, με τα επακόλουθα ελλείμματα στους προϋπολογισμούς.
- Η συντονισμένη κατασυκοφάντηση λόγω των οικονομικών ζημιών και η αντιμετώπιση μιας δημόσιας επιχείρησης που παρέχει αναγκαίο κοινωνικό έργο με ιδιωτικοοικονομικούς όρους. Με μια σειρά ψεμάτων και στρεβλώσεων, ο ΟΣΕ παρουσιάζεται ως ένα βαρίδι για το κράτος και επαναλαμβάνεται η μαγική λέξη «εξυγίανση», ως η σωτηρία που θα απαλλάξει τον ελληνικό λαό από τις παθογένειες μιας ζημιογόνας εταιρείας.
- Ο τεμαχισμός της ενότητας των μεταφορικών υπηρεσιών και υποδομών και η δημιουργία θυγατρικών εταιριών με διαφορετικές αρμοδιότητες και πιο «ευέλικτες» νομικές μορφές.
- Η διατήρηση των πιο «βαριών» και κοστοβόρων υπηρεσιών και υποδομών στον κρατικό ΟΣΕ και το πέρασμα σε ιδιώτες κερδοφόρων τμημάτων, κατά την συνηθισμένη τακτική «ιδιωτικοποίηση των κερδών, κρατικοποίηση των ζημιών».
- Η κρατική υποχρηματοδότηση, υποβάθμιση και υποστελέχωση υποδομών και των υπηρεσιών. Η συρρίκνωση του δικτύου με κατάργηση γραμμών, κλείσιμο ή αλλαγή χρήσης σταθμών. Διατήρηση μόνο των γραμμών που είναι άμεσα κερδοφόροι, απαιτούνται για την μεταφορά των εμπορευμάτων ή μπορούν να αξιοποιηθούν τοπικά τουριστικά.
- Η επικέντρωση μόνο στην πιο βασική και πολυπληθή γραμμή Αθήνας- Θεσσαλονίκης, με επιδίωξη για αύξηση των ταχυτήτων χωρίς αναβάθμιση του δικτύου και η άνοδος των τιμών των εισιτηρίων.
- Η μετατροπή της Ελλάδας σε «διεθνής κόμβο» μεταφορών, εμπορευματικό κέντρο και κέντρο logistics. Η γεωπολιτική στρατηγική που υιοθετήθηκε για αναβάθμιση του ρόλου της χώρας στο διεθνές σύστημα μετακινήσεων και συνδέεται με τις ιδιωτικοποιήσεις των λιμανιών, κάνει τον βασικό σιδηροδρομικό άξονα της χώρας να «φορτώνεται» από εμπορικά τρένα (με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τα παράνομα δίκτυα μεταφοράς εμπορευμάτων, ακόμα και απαγορευμένων ή και πολεμικού υλικού).

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ξεκινά ο κατακερματισμός του ενιαίου, δημόσιου ΟΣΕ, αρχικά με τη σύσταση της ΕΡΓΟΣΕ ως θυγατρικής υπεύθυνης για μελέτες και προμήθειες. Το 2001 ιδρύεται η ΓΑΙΑΟΣΕ με αντικείμενο την διαχείριση της ακίνητης περιουσίας. Το 2005 ιδρύεται η ΤΡΑΙΝΟΣΕ

και το 2007, έπειτα από ενσωμάτωση σειράς ευρωπαϊκών ρυθμίσεων για την «απελευθέρωση» των μεταφορών, η ΤΡΑΙΝΟΣΕ αποσχίζεται από τον ΟΣΕ και αναλαμβάνει τη λειτουργία και εκμετάλλευση των μετακινήσεων. Το 2013 υπογράφεται η μεταβίβαση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ στο ΤΑΙΠΕΔ (Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου), στο πλαίσιο των μνημονιακών πολιτικών. Προκηρύσσεται διαγωνισμός για την πώληση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ, στην τιμή των 300 εκατομμυρίων. Ο διαγωνισμός δεν προχώρησε, αλλά το επόμενο βήμα, ανέλαβε να ολοκληρώσει η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ. Έτσι, το 2017 υπογράφηκε η πώληση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ για μόλις 45 εκατομμύρια στην ιταλική FSI, η οποία το 2022 μετονομάστηκε σε Hellenic Train.

Η ιδιωτικοποίηση της ΤΡΑΙΝΟΣΕ δεν είναι ανεξάρτητη από την συνολική υποβάθμιση των σιδηροδρόμων που εν τέλει οδήγησε στο τραγικό δυστύχημα. Διότι η πολιτική των ιδιωτικοποιήσεων πάει χέρι χέρι με την υποβάθμιση και διάλυση των κρατικών οργανισμών, την υποχρηματοδότηση και υποστελέχωση των δημόσιων υπηρεσιών και υποδομών, το σπάσιμο των ενιαίων και σταθερών συνθηκών εργασίας για το προσωπικό, τη διαρκή σύγκρουση αρμοδιοτήτων και ευθυνών και την ασυδοσία των εργολάβων που λυμαίνονται τα δημόσια έργα.

Το δεύτερο έγκλημα στα Τέμπη: Η κυβέρνηση της συγκάλυψης και το ξέσπασμα του κινήματος «Δεν έχω Οξυγόνο».

Τις επόμενες εβδομάδες από το «πρώτο έγκλημα», διοργανώθηκαν μαζικές πορείες στα κέντρα των πόλεων, απεργιακές συγκεντρώσεις από τα σωματεία, και εξαιρετικά πολυπληθείς κινητοποιήσεις σε γειτονιές με ξεχωριστή την συμμετοχή μαθητών και νέων ανθρώπων που αισθάνθηκαν ταύτιση και με τα περισσότερα θύματα των Τεμπών. Οι κινητοποιήσεις αναδείκνυαν τις αιτίες της τραγωδίας, την κακή κατάσταση του σιδηροδρόμου, τον ρόλο της ιδιωτικοποίησης και όποιες πληροφορίες είχαν προλάβει να βγουν στη δημοσιότητα. Μερικές εβδομάδες μετά, οι κινητοποιήσεις σταμάτησαν, ενώ λίγο αργότερα η κυβέρνηση προκήρυξε εκλογές. Από την διπλή εκλογική αναμέτρηση, του Μαΐου και του Ιουνίου του 2023, η Νέα Δημοκρατία βγήκε ενδυναμωμένη διαμορφώνοντας αυτοδύναμη κυβέρνηση με 41%. Η επικράτησή της, σε συνδυασμό με την παρατεταμένη κρίση των δυνάμεων της αντιπολίτευσης και την γενική ύφεση του κινήματος, την οδήγησε σε μια αλαζονική θριαμβολογία. Τα ελεγχόμενα Μέσα Ενημέρωσης ανέλαβαν να υποβαθμίσουν το ζήτημα των Τεμπών. Όποτε στελέχη της κυβέρνησης καλούνταν να απαντήσουν για την υπόθεση καθισύχαζαν για την εμπιστοσύνη στις αργόσυρτες διαδικασίες της δικαιοσύνης, ενώ όταν πιέζονταν απαντούσαν νευριασμένα ότι το θέμα έχει κριθεί από την εκλογική τους νίκη.

Όπως συμβαίνει συχνά με τις αλαζονικές εξουσίες, έσφαλαν. Σήμερα, όλα είναι διαφορετικά. Πώς φτάσαμε όμως σε αυτή την αλλαγή;

Το βασικό υποκείμενο που πήρε πάνω του αυτή την άνιση μάχη, συχνά αρκετά μοναχικά μέχρι να βρει την στήριξη όλου του λαού, ήταν οι συγγενείς των θυμάτων. Αυτά τα δύο χρόνια, ο δίκαιος αγώνας τους για την αλήθεια και την τιμωρία των ενόχων, τους έφερε αντιμέτωπους με θεούς και δαίμονες και αποκάλυψε **το δεύτερο έγκλημα της ενορχηστρωμένης προσπάθειας**

συγκάλυψης από ένα κράτος και μια κυβέρνηση που δε διστάζει να παραχαράξει στοιχεία και να στοχοποιήσει ανθρώπους. Αυτό το δεύτερο έγκλημα ήρθε να προστεθεί στο πρώτο πυροδοτώντας το συναρπαστικό ξέσπασμα των τελευταίων εβδομάδων. Η ανάγκη της κοινωνίας να μην αφήσει μόνους τους συγγενείς ή όσους δημοσιογράφους, επιστήμονες κ.α. συνεχίζουν να σκάβουν για την αναζήτηση της αλήθειας, απέναντι στις αγέλες λύκων που ανυπομονούν να τους κατασπαράξουν.

Στις 26 Ιανουαρίου του 2025 πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας μεγάλες συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας που καλέστηκαν από τον Σύλλογο Συγγενών Θυμάτων. Είχε προηγηθεί η δημοσιοποίηση ενός σοκαριστικού ηχητικού ντοκουμέντου από το εσωτερικό της αμαξοστοιχίας όπου ακούγονταν οι κραυγές των επιβαινόντων και επιβαινουσών του μοιραίου μπροστινού βαγονιού: «Δεν έχω οξυγόνο». Η φράση έγινε σύνθημα. Επιβεβαιώθηκε αυτό που οι συγγενείς σε συνεργασία με εμπειρογνώμονες και ειδικούς επιστήμονες υποστήριζαν, ότι είχε ξεσπάσει πυρκαγιά εξαιτίας της οποίας έχασαν τη ζωή τους και πολλοί/ες που επέζησαν της σύγκρουσης. Αρκετά στοιχεία και επιστημονική τεκμηρίωση σε σχέση με το ζήτημα των εύφλεκτων υλών και της πυρκαγιάς παρουσιάστηκαν στην εκδήλωση που οργανώθηκε από φοιτητικούς συλλόγους στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο «[Η υπόθεση των Τεμπών και ο ρόλος του ΕΜΠ: Η επιστήμη στην υπηρεσία της αλήθειας ή του κέρδους](#);» που έγινε στις 19.02.2025. Η εκδήλωση αυτή, αλλά και άλλες που έγιναν μέσα στον Φεβρουάριο έγιναν πολιτικά γεγονότα.

Η δημοσιοποίηση του ηχητικού και άλλων υλικών ενίσχυσαν τις αιτιάσεις των εκπροσώπων των συγγενών για πλημμελέστατη (στην καλύτερη περίπτωση) εφαρμογή διαδικασιών και πρωτοκόλλων από τις κρατικές αρχές που έφτασαν στον τόπο του σιδηροδρομικού δυστυχήματος και για παρεμπόδιση της διερεύνησης των πραγματικών αιτιών που οδήγησαν σε αυτό. Μεταξύ των παραπάνω, είναι και η άμεση παρέμβαση – «μπάζωμα» που έγινε στον τόπο του δυστυχήματος με αποτέλεσμα μια σειρά από σημαντικά τεκμήρια να καταστραφούν και κυριολεκτικά να «μπαζωθούν». Το «μπάζωμα» εκτός από την υλική του διάσταση απέκτησε και μια έντονη συμβολική σημασία βαθύνοντας το συλλογικό τραύμα, υπενθυμίζοντας τις οδυνηρές συνέπειες της τιμωρητικής σχεδόν κρατικής αναληψίας απέναντι σε μια πρωτοφανή αδικία σε βάρος πολιτών.

Οι συγγενείς των θυμάτων συνέχιζαν όλους αυτούς τους μήνες να αναζητούν την αλήθεια, να συλλέγουν στοιχεία, να προετοιμάζονται για τις μελλοντικές δικαστικές υποθέσεις. Πήγαν στο ευρωκοινοβούλιο, έκαναν διαρκείς παρεμβάσεις και αιτήματα αναδεικνύοντας κενά, παραλείψεις ή σκόπιμες εξαιρέσεις σε όλες τις θεσμικές διαδικασίες διερεύνησης, ενώ διοργάνωσαν μια μαζικότατη συναυλία τον Οκτώβριο του 2024 με μερικούς από τους δημοφιλέστερους καλλιτέχνες. Είχαν την στήριξη και συμπάθεια του εργατικού και νεολαιίστικου κόσμου, ταυτίστηκε μαζί τους όλη η δημοκρατική κοινωνία, ο κόσμος του πολιτισμού και της διανόησης. **Όμως, αυτό που έφερε την μεγάλη αλλαγή, ήταν η κατακλυσμιαία εισβολή του λαϊκού παράγοντα στο προσκήνιο.**

Μέσα σε ένα κλίμα γενικευμένης δυσφορίας αδικίας, η δημοσιοποίηση στοιχείων που επιβεβαιώνουν τα όσα με κόπο και προσωπικό αγώνα οι συγγενείς των θυμάτων υποστήριζαν όλο το προηγούμενο

διάστημα, έγινε η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι και συνέβαλλε καθοριστικά στην αλλαγή του κοινωνικού κλίματος. Επιπλέον, η εξοργιστική επιθετική στάση της κυβέρνησης προς τους συγγενείς, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις εμπρηστικές δηλώσεις στις 20 Φεβρουαρίου του ακροδεξιού Υπουργού επικρατείας Μ. Βορίδη ότι τα Τέμπη «μικρό ζήτημα σε σχέση με τα όσα συμβαίνουν στον πλανήτη», ενίσχυσαν περαιτέρω την αγανάκτηση.

Υπεροπτικά νόμιζε η Νέα Δημοκρατία πως η εκλογική της νίκη έσβησε την υπόθεση. Και των Τεμπών και παλαιότερων πληγών. Λες και τα υπόγεια ρεύματα που διαμορφώνουν τη λαϊκή συνείδηση είναι υποθέσεις που περαιώνονται και κλείνουν. Κι όμως, οπότε θέλει η κοινωνία ανοίγει παλιούς λογαριασμούς. Συχνά και δέκα, δεκαπέντε χρόνων πίσω. Πρώτη τους άνοιξε η κυβέρνηση και τα συστημικά μέσα. «Έρχεται το χάος των αγανακτισμένων. Όπως και στις πλατείες, έτσι και τώρα θέλουν να ρίξουν τον Μητσοτάκη σε ένα σκοτεινό σχέδιο αποσταθεροποίησης. Θα χάσετε τα λεφτά σας». Αυτά ακούγονταν από τους φωνασκούντες υπουργούς και δημοσιογράφους. Αυτοί, και όχι τα δίκαια αιτήματα των συγγενών που σε μια δημοκρατική κοινωνία θα θεωρούνταν αυτονόητα και δεν θα παρουσιάζονταν σαν σχέδια εκτροπής, επέλεξαν να θυμίσουν το παρελθόν. Κι έκαναν λάθος, γιατί δεν έμαθαν τίποτα από αυτό. Έκαναν το ίδιο λάθος με τότε. Υποτίμησαν την κοινωνία, δεν θυμήθηκαν πως ούτε το 2011-2012, ούτε το 2015 αρκούσε η τρομοκρατία για την καθυπόταξη του λαού. Όταν η «ομαλότητα» είναι να σκοτώνονται τα παιδιά μας σε διαλυμένους σιδηρόδρομους, όταν «κανονικότητα» είναι να μη μπορούμε να πληρώσουμε τους λογαριασμούς και να φεύγει τρέχοντας η νέα γενιά στο εξωτερικό, όταν «σταθερότητα» είναι μια κυβέρνηση συγκάλυψης, τότε ο φόβος για την απώλειά τους δεν είναι τόσο αποτρεπτικός.

Ο δρόμος και η δημιουργία μιας νέας κοινότητας αγώνα

Για άλλη μια φορά στην ιστορία, **αυτό που άλλαξε τα πάντα ήταν ο δρόμος**. Και μάλιστα με τον πιο παλλαϊκό τρόπο που έχουμε ζήσει. Την 28^η Φεβρουαρίου, υπήρχε η αίσθηση ότι όλος ο λαός είναι στη διαδήλωση. Έχει σημασία η υπενθύμιση αυτού του -γνωστού από παλιά- μαθήματος. Όση οργή και αν συσσωρεύεται και όσα σχέδια και αν απεργάζεται η αντιπολίτευση, η πολιτική εξουσία κλονίζεται μόνο από την λαϊκή κινητοποίηση. Και αντιστρόφως, η ισχύς της εξουσίας τροφοδοτείται από την απουσία κοινωνικών αντιστάσεων.

Η δημόσια συζήτηση για οργανωμένη απόπειρα συγκάλυψης των πραγματικών υπαίτιων του δυστυχήματος ήρθε σε μια συγκυρία οικονομικής αποσταθεροποίησης και διαρκούς υποβάθμισης της ποιότητας ζωής. Δεν είναι μόνο ότι σήμερα γίνονται ορατές και βιώνονται έντονα στην καθημερινότητα οι συνέπειες της μνημονιακής πολιτικής, που στην Ελλάδα αντιμετωπίστηκε ως κρίση δημόσιων δαπανών και έφερε ως «θεραπεία» τη στοχοποίηση των δημόσιων υποδομών, τη δημόσια κοινωνική φροντίδα και τις ιδιωτικοποιήσεις. Είναι και ότι οι υλικοί όροι της καθημερινής ζωής διαρκώς επιδεινώνονται. Οι χαμηλοί μισθοί, η ακρίβεια -ιδιαίτερα στα είδη καθημερινής ανάγκης και στα φρέσκα τρόφιμα- σε συνδυασμό με την τεράστια υποβάθμιση της δημόσιας υγείας και του συστήματος κοινωνικής φροντίδας, έχουν επηρεάσει αρνητικά τη ζωή της μεγάλης πλειοψηφίας της κοινωνίας.

Το κυβερνητικό αφήγημα για την ευημερούσα [Ελλάδα 2.0](#) (το εθνικό σχέδιο για την ανάκαμψη και την ανθεκτικότητα- ορόσημο για την κυβέρνηση Μητσοτάκη) καθώς και η τοξική θετικότητα των στελεχών της κυβέρνησης, συγκρούεται με τα βιώματα των πολιτών. Η «μετα»-μνημονιακή Ελλάδα, είναι μια χώρα διαλυμένων υποδομών και υπηρεσιών, με τεράστιες ανισότητες όπου κάποιες μερίδες του κεφαλαίου (στον τουρισμό, τις κατασκευές, την πληροφορική, το real estate κ.α.) πλουτίζουν με μονοπωλιακούς όρους και σε άμεση διαπλοκή με το κυβερνητικό κέντρο, ενώ η πλειοψηφία της κοινωνίας αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της φτώχειας. Όλες οι πρόσφατες ευρωπαϊκές και εθνικές μετρήσεις αποκαλύπτουν την εικόνα μιας χώρας που οι μεγάλοι όμιλοι πετυχαίνουν ρεκόρ κερδών κάθε χρόνο, ενώ η φτώχεια, οι χαμηλοί μισθοί, η στεγαστική επισφάλεια κ.α. βρίσκονται στις πρώτες θέσεις στην Ευρώπη.

Δεν υποστηρίζουμε με γραμμικό τρόπο ότι το σημερινό ξέσπασμα είναι άμεσο αποτέλεσμα της κοινωνικής ανισότητας. Η υπόθεση των Τεμπών έχει μια αυτοτέλεια, όμως οι διεργασίες που γίνονται στην κοινωνία δεν έχουν μονάχα μια αφορμή. Δεν είναι τυχαίες οι αναφορές της Καρυστιανού, στην αρχή του κειμένου. Ο λαός της χώρας έχει βιώσει, σήμερα περισσότερο από ό,τι πριν δυο χρόνια, τι σημαίνει μια άδικη, ανεξέλεγκτη και αλαζονική εξουσία.

«Τέμπη, Πύλος, γυναικοκτονίες, τα σώματα μας ξέρουν από κρατικές δολοφονίες»

Μέσα στην βαθιά κοινωνική κρίση, το κράτος γίνεται όλο και πιο ανάλγητο απέναντι στους ευάλωτους, όλο και πιο ανίκανο να προστατεύσει όσες το έχουν ανάγκη. Μια σειρά από υποθέσεις που έλαβαν δημοσιότητα το τελευταίο διάστημα ανέδειξαν βαθύτατα προβληματικές ή εντελώς ανεπαρκείς λειτουργίες των κρατικών θεσμών σε πολλά επίπεδα. Από την γυναικοκτονία της Κυριακής Γρίβα μπροστά στο αστυνομικό τμήμα στο οποίο προσέφυγε για να καταγγείλει τον πρώην σύντροφό της, μέχρι και την υπόθεση τράφικινγκ του Κολωνού, όπου μεταξύ άλλων αναδείχθηκαν και τα σοβαρά θέματα της υπολειτουργίας των θεσμών παιδικής προστασίας στη χώρα καθώς και ευθύνες κρατικών λειτουργιών σε σχέση με το ζήτημα. Δεν είναι τυχαίο ότι την τελευταία δεκαετία έχουν πληθύνει οι πρωτοβουλίες αλληλεγγύης που συνδέονται με σοβαρές υποθέσεις κρατικής αμέλειας ή ακόμη και συνέργειας θεσμικών λειτουργιών που στοίχισαν τη ζωή πολιτών. Η αλληλεγγύη που εκφράζουν δημόσια προς τον Σύλλογο Συγγενών Θυμάτων των Τεμπών η μητέρα της Κυριακής Γρίβα - η οποία μίλησε και στην συγκέντρωση στο Σύνταγμα-, ο πατέρας του Βασίλη Μάγγου ο οποίος έχασε τη ζωή του μετά από τον ξυλοδαρμό του από αστυνομικούς, η Ελένη Κωστοπούλου μητέρα του Ζακ Κωστόπουλου (Zackie oh), και η πάντα κοινωνικά ενεργή Μάγδα Φύσσα, μητέρα του δολοφονημένου από τη Χρυσή Αυγή Παύλου Φύσσα (2014), αποτελούν μεταξύ άλλων εκδηλώσεις αυτής της συναισθηματικής εγγύτητας. Μαζί σε αυτά, η άδικη και εντελώς αβάσιμη νομικά προφυλάκιση του Νίκου Ρωμανού τον περασμένο Νοέμβριο του 2024 για ένα δακτυλικό αποτύπωμα σε σακούλα έφερε στο προσκήνιο ξανά και με οδυνηρό τρόπο την εκδικητικότητα των θεσμών του κράτους προκαλώντας βαθιά ανησυχία σε μεγάλη μερίδα των δημοκρατικών πολιτών. Παράλληλα, εκτός από τα άμεσα θύματα της κρατικής βίας και αναλγησίας υπάρχουν και τα αμέτρητα και αφανή έμμεσα θύματα της διάλυσης της δημόσιας υγείας, της απουσίας πρωτοβάθμιας περίθαλψης και της

κοινωνικής φροντίδας.

Η ζωή στην Ελλάδα του μεταμνημονιακού καθεστώτος είναι φτηνή, επισφαλής και δύσκολη για την πλειοψηφία της κοινωνίας. Αυτός ο φόβος, το άγχος, η ανάγκη προστασίας από την κραταιά βία, ταυτίστηκε με τον θρήνο όσων που έχασαν τους ανθρώπους τους στα Τέμπη. Δεν γίνεται να ζούμε από τύχη σε ένα διαλυμένο κράτος, και όταν παλεύουμε για την αλήθεια και τη δικαιοσύνη να βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα κρατικό και παρακρατικό κέντρο μόνιμης τρομοκράτησης και συγκάλυψης.

Δεν είναι καθόλου ασήμαντο που ένας από τους πιο μαχητικούς συγγενείς θυμάτων, ο Νίκος Πλακιάς, που έχασε δύο κόρες και μια ανιψιά στα Τέμπη, σε ανάρτησή του αναφέρθηκε στον 34χρονο Σύρο μετανάστη που χάθηκε στο δυστύχημα, το τελευταίο ταυτοποιημένο θύμα, ζητώντας να μην ξεχαστεί «ένα παιδί που ήρθε στη χώρα μας για ένα καλύτερο αύριο». Ούτε ήταν αυτονόητη η σύνδεση που κάνουν κομμάτια του κινήματος με το άλλο μεγάλο έγκλημα των τελευταίων χρόνων, το ναυάγιο-δολοφονία πάνω από 600 μεταναστών/τριων έξω από την Πύλο, του οποίου οι δολοφονικές ευθύνες των κρατικών αρχών αποκαλύπτονται την ίδια αυτή περίοδο.

Οι γονείς των θυμάτων, έγιναν συγγενείς κάθε αδικημένου ανθρώπου. Αυτή η αίσθηση δημιούργησε ένα νέο «εμείς», αυτές τις νέες κοινότητες αλληλεγγύης που, τηρουμένων των αναλογιών, θυμίζουν τις κοινότητες αλληλεγγύης που οικοδομούνταν σε χώρες όπου οι ζωές των πολιτών ήταν ευάλωτες λόγω του κρατικού αυταρχισμού. **Η κοινότητα ενάντια στην αδικία. Την κραταιά, ασφυκτική αδικία. Η κοινότητα ενάντια στα κρατικά εγκλήματα και την διάχυτη βία και ασυδοσία. Αυτή γέννησε τη μεγαλύτερη διαδήλωση στην ιστορία της Ελλάδας.**

Η επόμενη μέρα μετά την 18^η Αυγούστου του 2015.

Η 26^η Ιανουαρίου ήταν η αρχή, και η 28^η Φλεβάρη του 2025 σηματοδοτεί μια πολιτική τομή. Βασικό στοιχείο της, η αποσταθεροποίηση και η λαϊκή αμφισβήτηση της υποτιθέμενα ακλόνητης κυβέρνησης Μητσοτάκη. Την εβδομάδα που ακολούθησε, οι κινητοποιήσεις διαμαρτυρίας συνεχίστηκαν καθημερινά με ιδιαίτερη μαζικότητα και ένταση. Μαζικότερες ήταν η κινητοποίηση εργατικών συνδικάτων την Τετάρτη 5 Μαρτίου, οι μαθητικές/ φοιτητικές κινητοποιήσεις της Παρασκευής 7 Μαρτίου, η βραδινή διαμαρτυρία έξω από τη Βουλή κατά τη διάρκεια συζήτησης για την πρόταση μομφής κατά της κυβέρνησης, ενώ ακόμα και η φεμινιστική διαδήλωση της 8^{ης} Μαρτίου συνδέθηκε με την υπόθεση καταλήγοντας στα γραφεία της Hellenic Train. Η απρόκλητη αστυνομική καταστολή και βία που ασκήθηκε στις περισσότερες συγκεντρώσεις σε όλη την Ελλάδα ενίσχυσε ακόμη περισσότερο το αίσθημα γενικευμένης αδικίας και οργής.

Με δεδομένη τη σύνθεση του κοινοβουλίου, ήταν προφανές ότι η κυβέρνηση δε θα έπεφτε από την πρόταση δυσπιστίας. Ωστόσο μετά από τα όσα έχουν συμβεί, πώς μπορεί να κρατηθεί; Είναι προφανές ότι η Νέα Δημοκρατία αντιμετωπίζει μια σοβαρή και όχι διαχειρίσιμη κρίση νομιμοποίησης. Η απώλεια της ψυχραιμίας των μελών της κοινοβουλευτικής ομάδας, αλλά και οι διενέξεις, καβγάδες

και «γκάφες» που ενεπλάκησαν κατά τη διάρκεια της ψηφοφορίας είναι δείκτης της μεγάλης εσωτερικής κρίσης στην κοινοβουλευτική ομάδα της ΝΔ καθώς και της απώλειας του απόλυτου ελέγχου της, για την οποία σαν άλλος CEO υπερηφανευόταν ο Κ.Μητσοτάκης.

Η κυβέρνηση βρίσκεται σε σύγκρουση με ένα πλειοψηφικό κομμάτι της κοινωνίας και το σύνολο της νέας γενιάς. Δεν είναι ένα ρήγμα που θα κλείσει από μικροαλλαγές, ανασχηματισμούς ή «κάψιμο» διάφορων δευτερευόντων προσώπων, ούτε φυσικά είναι μια υπόθεση που θα ξεχαστεί όσο περνά ο καιρός. Καταρχήν η ίδια η κινηματική «στιγμή» απέχει πολύ από το σταματήσει και κάθε νέο κάλεσμα θα φέρνει νέες μαζικές κινητοποιήσεις. Τα νέα καλέσματα των συγγενών δεν έχουν ακόμα ανακοινωθεί, όμως ήδη προετοιμάζονται κινητοποιήσεις από συλλογικότητες και σωματεία, έχει προκηρυχθεί νέα απεργία για τον Απρίλη, ενώ δεν αποκλείεται η λαϊκή μαχητικότητα να εκδηλωθεί και στις παρελάσεις για την εθνική επέτειο της 25^{ης} Μαρτίου, όπως είχε γίνει στο παρελθόν.

Ανεξάρτητα από την συνέχεια και τη δυναμική των άμεσων επόμενων κινητοποιήσεων, είναι δεδομένο ότι έχουμε εισέλθει σε μια νέα εποχή, στην οποία η κυβέρνηση θα αντιμετωπίζει διαρκώς την διευρυμένη δυσaráσκεια και απονομιμοποίηση. Είναι αρκετά πιθανό η επόμενη περίοδος να μοιάζει με την παρατεταμένη περίοδο αγώνων και πολιτικής αποσταθεροποίησης του 2010-2015, όπου ακόμα και όταν υποχωρούσε μια κινηματική έξαρση, λίγους μήνες μετά κάποια επόμενα μαζικά γεγονότα έφερναν την συνέχιση της συγκρουσιακής αλληλουχίας. Πολλά πράγματα είναι διαφορετικά από τότε, και δεν είναι εύκολο να προβλεφθούν οι συγκεκριμένες πολιτικές ή εκλογικές εξελίξεις, ωστόσο η κυβέρνηση Μητσοτάκη θα αντιμετωπίσει αργά ή γρήγορα την πτώση της.

Με τρόπο ταχύτατο, ενδεχομένως και αναπάντεχο, η πολιτική κατάσταση της χώρας άλλαξε μέσα σε λίγες εβδομάδες. Ουσιαστικά ανατράπηκε όλο το πολιτικό σκηνικό της τελευταίας δεκαετίας. Ζήσαμε την απόλυτη επιβεβαίωση της γνωστής λενινιστικής φράσης ότι «υπάρχουν δεκαετίες στις οποίες τίποτα δεν συμβαίνει και υπάρχουν εβδομάδες στις οποίες συμβαίνουν δεκαετίες». Υπό μια έννοια, είναι **η πρώτη μέρα μετά την 18^η Αυγούστου του 2015**, όταν και η κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ προδίδοντας τους αγώνες των προηγούμενων ετών και την μαζική επικράτηση του ΟΧΙ στο δημοψήφισμα, προχώρησε στην εφαρμογή του τρίτου μνημονίου. Μια ολόκληρη δεκαετία, η ελληνική κοινωνία ζούσε κάτω από την βαριά σκιά του ΤΙΝΑ. Δέκα χρόνια που το καθεστώς που έφτιαξαν τα μνημόνια εδραιώθηκε, η κυβερνώσα μεταλλαγμένη Αριστερά κατέρρευσε και μια εκδικητική νεοφιλελεύθερη και ακροδεξιά κυβέρνηση κυριάρχησε. Δεν ήταν ότι δεν συνέβησαν αγώνες, αλλά ότι οι μάχες, που ήταν σαφέστατα λιγότερο μαζικές, παρέμεναν αποσπασματικές, μεμονωμένες και συχνά προσέκρουαν στο όριο μιας γενικευμένης ανημπόριας και αμηχανίας.

Αυτό άλλαξε, το άλλαξε ο λαός. Γιατί η μαχόμενη κοινωνία μπορεί να ανοίξει δρόμους εκεί όπου όλα μοιάζουν αδιέξοδα. Γιατί αλλάζει συσχετισμούς που μια νωθρή επισκόπηση της κοινωνίας βλέπει αναλλοίωτους. Υπάρχουν κατάδηλες ανεπάρκειες, ερωτήματα και κίνδυνοι. Όπως αναφέρεται συχνά, υπάρχει ένα «κενό» μιας και παρά την κυβερνητική κρίση δεν μοιάζει να υπάρχει κάποια άλλη ανερχόμενη δύναμη ως πιθανή εναλλακτική. Ακόμα κι έτσι να είναι, είναι σημαντικό να αναγνωρίζεις

πως γεννήθηκε γιατί αμφισβητήθηκε το ΤΙΝΑ, γιατί ξεκίνησε ξανά η ιστορία και άνοιξε ένας νέος γύρος δυνατοτήτων και προοπτικών.

Τί γίνεται από εδώ και πέρα;

Ένα εύλογο ερώτημα που τίθεται για τις δυνάμεις της Αριστεράς- σε όλο το φάσμα της - είναι τι θα ακολουθήσει την κυβερνητική κατάρρευση ενώ δεν υπάρχει κανένας συγκροτημένος πόλος που να μπορούσε να πλαισιώσει και να εκφράσει πολιτικά τα αιτήματα που αναδεικνύονται σήμερα μέσα από τις πάνδημες κινητοποιήσεις. Και ακόμη περισσότερο, όταν ο ιστορικός συμβιβασμός του ΣΥΡΙΖΑ το 2015 εξακολουθεί να κατατρέχει το σύνολο της Αριστεράς εντός και εκτός εθνικών συνόρων.

Όμως δεν είναι το μοναδικό ερώτημα. Η αριστερή πολιτική δεν περιορίζεται σε πολιτικά και εκλογικά σχέδια, όσο σημαντικά και είναι αυτά. **Η Αριστερά, δεν έχει ρόλο μόνο στο πριν και το μετά, αλλά και στο τώρα μιας μεγάλης λαϊκής κινητοποίησης, ακόμα και στην ίδια την στάση στο δρόμο και την περιφρούρηση από το βασικό όπλο της κυβέρνησης, τη γενικευμένη καταστολή.** Σε ό,τι αφορά τις ίδιες τις κινητοποιήσεις οι οργανώσεις της Αριστεράς, όπως και το φοιτητικό και εργατικό κίνημα, είχαν ενεργή συμβολή. Οι οργανώσεις της Αριστεράς στάθηκαν στο πλευρό του συλλόγου συγγενών και ανέλαβαν πρωτοβουλίες για να στηριχθεί και να γίνει υπόθεση όλης της κοινωνίας ο αγώνας τους.

Δεν είναι και μικρό πράγμα αυτά αντανακλαστικά. Οι δυνάμεις της Αριστεράς συμμετείχαν με όλη τους την ψυχή σε κάτι που δεν δημιούργησαν οι ίδιες ή το μαζικό κίνημα, με ένα πολιτικό περιεχόμενο που θα μπορούσε να θεωρηθεί ανεπαρκές σε σχέση με συνολικότερα προγράμματα και με τη συμμετοχή πολλών διαφορετικών απόψεων και συλλογικοτήτων πολλών αποχρώσεων. Υπήρχαν αμφιβολίες ως προς το «θολό» πρόταγμα, ή ως προς τους κινδύνους για την ενίσχυση της ακροδεξιάς. Ευτυχώς, δεν επηρέασαν τη στάση του συνόλου σχεδόν των δυνάμεων της Αριστεράς. Γιατί κατανοήσαν πως, εκτός από το δίκιο του συγκινητικού αγώνα των συγγενών και την σύγκρουση με την κυβέρνηση, δημιουργείται ένα παλλαϊκό κίνημα που διεκδικεί ένα καλύτερο αύριο. **Έτσι φτιάχνεται ο λαός ως υποκείμενο που κινεί την ιστορία. Μέσα σε αυτά τα κύματα μπορεί να υπάρξει μια Αριστερά χρήσιμη, ανατρεπτική, πραγματικά επαναστατική.**

Φυσικά τα καθήκοντα της Αριστεράς δεν περιορίζονται στην φυσική παρουσία ή στην οργανωτική συμβολή στο δρόμο. Στόχος της δεν μπορεί παρά να είναι τα μεγάλα λαϊκά ξεσπάσματα να συνδεθούν με μια προσπάθεια διαρκείας για την οργάνωση των «από κάτω», της πλατιάς εργαζόμενης πλειοψηφίας και της νέας γενιάς που πλήττονται περισσότερο από τη φτώχεια και τη διάλυση του κοινωνικού κράτους, που έχουν ανάγκη για δημόσιες, ασφαλείς και φτηνές μεταφορές όπως και για αυξήσεις στους μισθούς, εργατικά και κοινωνικά δικαιώματα. Τα αιτήματα για δικαιοσύνη και λογοδοσία που κυριαρχούν αυτές τις μέρες, μπορούν με την παρέμβαση των οργανωμένων δυνάμεων του κινήματος, να συνδεθούν με αυτά για δημόσιες και ασφαλείς δημόσιες υποδομές, μετακινήσεις και υπηρεσίες και να συμβάλλουν σε ένα συνολικό πλαίσιο διεκδικήσεων για την ανατροπή της πολιτικής που δολοφονεί. Να ενταχθούν σε ευρύτερες διεκδικήσεις ενάντια στις ιδιωτικοποιήσεις,

την μόνιμη λιτότητα, τα μνημόνια διαρκείας, τη φτώχεια και την ακρίβεια. Και βέβαια να στοχεύσουν στον βασικότερο ένοχο απαιτώντας την ανατροπή της κυβέρνησης και των εγκληματικών πολιτικών. Δεν είναι ούτε εύκολο, ούτε αυτονόητο. Αποτελεί πάντοτε στόχο των πιο συνειδητών κομματιών του κινήματος, αλλά δεν μπορεί να θεωρείται προϋπόθεση ή «καθήκον» των ανθρώπων που αποφασίζουν να παλέψουν. Μέσα στην πάλη, τα διαφορετικά αιτήματα δε χρειάζεται να συγκρούονται, το στοίχημα είναι να αθροίζονται, να συναρθρώνονται.

Είναι εύλογη η αγωνία για το πολιτικό υποκείμενο που θα μπορούσε να αναδείξει μια τέτοια οπτική και να εκφράσει πολιτικά αυτό το κίνημα ή έστω τις πιο ριζοσπαστικές πλευρές του. **Όμως οι αγώνες δε γίνονται για τους καρπωθεί η Αριστερά, ούτε ο αγωνιζόμενος κόσμος οφείλει να επιλέξει από τις πολιτικές δυνάμεις που υπάρχουν ή να περιμένει να γεννηθούν.**

Αντίστροφα, τα αριστερά και κομμουνιστικά κόμματα πρέπει να αποδείξουν τη χρησιμότητά τους και τον ρόλο τους στους αγώνες και τον λαό. Η αδυναμία του συνόλου της αριστεράς μετά 2015 να συγκροτήσει μια πειστική εναλλακτική αποτυπώνεται έντονα σε αυτή τη συγκυρία και δεν μπορεί να ξεπεραστεί μεμιάς. Σαφώς το ερώτημα της κυβερνητικής εναλλαγής απασχολεί τον αγωνιζόμενο κόσμο, όμως δεν είναι σήμερα ούτε το μοναδικό, ούτε ο κυριότερο ερώτημα «ποιά Αριστερά θα κυβερνήσει». Το «ποια Αριστερά» είναι χρήσιμη για τον αγωνιζόμενο κόσμο, «ποια» μπορεί να αποτελέσει όχημα συσπείρωσης και αγώνα, να ανοίξει δρόμους και να βοηθήσει για τη νίκη των αιτημάτων είναι το πιο σημαντικό, είτε στο δρόμο, είτε στο κοινοβούλιο, είτε σε μια ενδεχόμενη κυβερνητική εναλλακτική στο μέλλον.

Ακούγεται συχνά πως η λύση δεν μπορεί παρά να είναι να τα βρουν οι «προοδευτικές» ή αριστερές δυνάμεις της αντιπολίτευσης ώστε να συγκροτήσουν μια κυβερνητική εναλλακτική. Δεν είναι παράλογη αυτή η διάθεση. Όμως, εκτός του ανέφικτου μιας τέτοιας πρότασης και της τεράστιας πολιτικής απόστασης ανάμεσα στα μέρη μιας εν- δυνάμει «κεντροαριστερής» συμμαχίας και στις δυνάμεις της ριζοσπαστικής και κομμουνιστικής Αριστεράς, η πρόταση αυτή ξεχνά κάτι. Πως αυτό συνέβη πριν δέκα χρόνια. Η εκλογική επικράτηση του ΣΥΡΙΖΑ ήταν πράγματι μια πλατιά ενωτική διαδικασία που βασίστηκε στην συμπόρευση διαφορετικών ρευμάτων της Αριστεράς και έφτιαξε συμμαχίες με τμήματα της πρώην σοσιαλδημοκρατίας και τμήματων της δημοκρατικής και αντιμνημονιακής Δεξιάς. Ήταν μια τεράστια αλλαγή που έγινε εφικτή λόγω των μετασχηματισμών που έφεραν οι μεγάλοι κοινωνικοί αγώνες. Όμως απέτυχε. Συμβιβάστηκε, πλήγωσε βαθιά τον αγωνιζόμενο κόσμο και την υπόθεση της κοινωνικής αλλαγής, και διαλύθηκε. Πριν διαλυθεί είχε προλάβει να εφαρμόσει τις μνημονιακές πολιτικές, μεταξύ άλλων και την ιδιωτικοποίηση των τρένων. Δεν μπορεί να αποτελέσει λύση στο σήμερα μια τέτοια ενότητα μόνο ενάντια στην κυβέρνηση του Μητσοτάκη, κάτι άλλωστε που προκύπτει και από την αδυναμία κεφαλαιοποίησης της σημερινής συγκυρίας από τα βασικά κόμματα που θα μπορούσαν να την εκπροσωπήσουν.

Η βαριά αυτή κληρονομιά δεν πρέπει να οδηγεί από την άλλη σε αδιαφορία για την ανάγκη συγκρότησης μιας πειστικής, μαζικής, ενωτικής και ταυτόχρονα ανατρεπτικής πολιτικής πρότασης. Δεν αρκούν ούτε πολιτικά σχέδια επί χάρτου έξω από την κίνηση των μαζών, ούτε μόνο κινηματική

εμπλοκή χωρίς πολιτικό σχέδιο, ούτε φυσικά κλείσιμο του καθενός και της καθεμιάς στο καβούκι του/της. Ο κοινωνικός αγώνας που είναι σε εξέλιξη, αλλά και η πολιτική αντιπαράθεση που αναθερμάνθηκε είναι το καλύτερο πεδίο για να ανασυνταχθεί η Αριστερά. Κατά τη γνώμη μας, μια σύγχρονη ριζοσπαστική πρόταση που ανταποκρίνεται και στην αμεσότητα των καθηκόντων της εποχής έχει δύο σκέλη: α) Την πλατιά κοινή δράση μέσα στο ίδιο το κίνημα με στόχο την συγκρότηση ενός **κινηματικού κοινωνικού μπλοκ αντίστασης και ρήξης** και β) Μια πολιτική και προγραμματική διαδικασία ενότητας και ανασύνθεσης για την διαμόρφωση του αναγκαίου σήμερα **ριζοσπαστικού πολιτικού σχεδίου και μετώπου της ανατρεπτικής αριστεράς**.

Κλείνοντας αυτό το σημείωμα, δεν θέλουμε να αμελήσουμε μια αναφορά στον αγωνιζόμενο λαό και τη νεολαία της Σερβία που παλεύει, ακριβώς την ίδια περίοδο με την Ελλάδα, για ένα δυστύχημα-έγκλημα τόσο παρόμοιο, την κατάρρευση της στέγης στον σιδηροδρομικό σταθμό του Νόβι Σαντ. Θα μπορούσαν οι οδυνηρές μας εμπειρίες, αλλά και οι μεγαλειώδεις μας αγώνες να συνδεθούν, να γίνουν πεδία διεθνιστικής αλληλεγγύης και κοινού αγώνα ενάντια στον καπιταλισμό της λεηλασίας και της διαφθοράς που διαλύει χώρες και κοινωνίες; Να ένα ακόμα στοίχημα για το μέλλον.

Σημειώσεις

Στο εξαιρετικό του άρθρο (στα ελληνικά) ο Ervin Kondakciu, παρουσιάζει το ιδιαίτερο μεταναστευτικό στοιχείο στον αγώνα για τα Τέμπη, εστιάζοντας ειδικά στις δύο Αλβανίδες μητέρες θυμάτων, την Alma Lata και την Mirela Ruçi και τον λόγο τους ως πράξεις πολιτειότητας (acts of citizenship) που υπερβαίνουν την νομικά αναγνωρισμένη διάσταση του όρου, αλλά περιλαμβάνουν και τις δημιουργικές πράξεις και δράσεις διεκδίκησης.

Μια πληρέστερη ανάλυση για τη διαχρονική επίθεση στον δημόσιο σιδηρόδρομο, παρουσιάζεται στην μπροσούρα της πολιτικής οργάνωσης «Αναμέτρηση» που συμμετέχουμε, που εκδόθηκε τον Μάιο του 2023.

Σύνθημα φεμινιστικών συλλογικότητων στις κινητοποιήσεις της 28^{ης} Φεβρουαρίου.

Η ημέρα που τέθηκε σε εφαρμογή το τρίτο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής για την Ελλάδα: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/financial-assistance-eurozone-members/greece-programme/>

*Το παρόν κείμενο γράφτηκε για τον γαλλικό ιστότοπο Contretemps, όπου και δημοσιεύτηκε μια συντομότερη εκδοχή του σε επιμέλεια και μετάφραση του Στάθη Κουβελάκη. Τις επόμενες μέρες ετοιμάζεται και η αγγλική εκδοχή για το διεθνές Jacobin. Εδώ δημοσιεύεται μια εκτενέστερη εκδοχή του